

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0824U001210

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 14-03-2024

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Нестерова Євгенія Олександрівна

2. Eugenia Nesterova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 023

Назва наукової спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Галузь / галузі знань: культура і мистецтво

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація

Дата захисту: 08-03-2024

Спеціальність за освітою: Образотворче мистецтво

Місце роботи здобувача:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ Нестерова ID 11577

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 18.19.05

Тема дисертації:

1. Професійний живопис в мистецьких школах Харкова 1950 – 1970-х років: особливості формування та розвитку
2. Professional painting in Kharkiv Art Schools in the 1950s - 1970s: peculiarities of formation and development

Реферат:

1. Дисертація присвячена особливостям розвитку харківської живописної школи у 1950 – 1970-х роках. У дослідженні на матеріалі академічних робіт означеного періоду вивчається спадкоємність традицій харківської художньої школи, виявлені основні жанри, принципи образотворення і живописні техніки, характерні для академічного навчання в Харкові. Академічний живопис представляє собою важливу частину художньої культури, яка має своє коріння в традиціях минулих епох. Мета дослідження полягає в образно-стилістичному аналізі академічних живописних робіт харківської художньої школи 1950 – 1970-х років, що дозволить простежити основні тенденції та їх еволюцію в контексті розвитку українського живопису другої половини ХХ століття. Об'єктом дослідження є «академічний живопис» харківської художньої школи. Предметом дослідження є особливості формування і розвитку «академічного живопису» в мистецьких закладах Харкова у 1950–1970-х роках. Науковою новизною є введення до наукового обігу і образно-

стилістичний аналіз живописних академічних робіт мистецьких шкіл Харкова 1950–1970-х років. В роботі систематизовані фактологічні дані про реорганізаційні процеси, що проходили в академічній освіті Харкова в означений період. Визначена особлива роль харківських художників С.Бесєдіна, Б.Косарева, М. Шапошникова, Л. Чернова у розвитку академічної живописної школи Харкова у 1950–1970-х рр. У першому розділі проведений аналіз літературних джерел за хронологічним принципом. Визначено, що найбільш вагомими працями для реалізації поставленої в дослідженні мети стали роботи з історії українського мистецтва М. Бажана, В. Афанасьєва, П. Білецького, В. Овсійчука, Г. Скрипник та ін. Творча і педагогічна діяльність харківських митців представлена в дослідженнях Л. Соколюк, В. Константинова, О. Роготченко, В. Немцової, Т. Павлової, Т. Паньок, В. Чечик, В. Кацай, В. Сидоренка, В. Шуліки, М. Пономаренко, І. Чеботова, Н. Мархайчук, М. Чернової, О. Чурсіна та ін. Виявлено, що незважаючи на доробок українських мистецтвознавців, в працях яких представлено новий погляд на українське мистецтво соціалістичної доби (О.Федорук, Л.Соколюк, О. Роготченко, В. Сидоренко, О.Голубець, О. Полтавець-Гуйда, В. Немцова, Т. Павлова, В. Чечик, Т.Паньок, та ін.), розвиток академічного живопису харківської школи до цього часу не ставав предметом наукових досліджень. Джерельна база дослідження ґрунтується на архівних матеріалах з фонду Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Цінним доповненням джерел стали архівні документи з Харківського відділення Національної Спілки художників України. Інформативним ресурсом для проведення дослідження стали методичні матеріали з фонду кафедри живопису ХДАДМ та приватних архівів викладачів академії. У другому розділі наголошено, що історично сформована система викладання рисунку й живопису базувалась на програмах, в яких зберігалися принципи поступового та поетапного ускладнення навчальних завдань. У третьому розділі проаналізовані роботи натюрмортного жанру харківської художньої школи 1950–1970-х років. Виявлено, що учбові живописні натюрморти виконувались студентами Харківського інституту протягом всього періоду навчання. У четвертому розділі наголошено, що портрет був найбільш розповсюдженим жанром в мистецькій освіті Харкова. Визначено, що більшість архівних живописних полотен належить учням Б. Косарева, С. Бесєдіна, П. Котова Є. Світличного. У п'ятому розділі проаналізовані академічні роботи, що виконувалися студентами інституту під час літньої практики.

2. Nowadays, amid the martial law imposed in Ukraine due to the aggression of the Russian Federation, which targeted the independent Ukrainian state on February 24, 2022, when our universities cannot operate under normal conditions, it is crucial to uphold the high standard teaching level. In the dissertation, the primary focus lies in illuminating the distinctive characteristics and advancements of the Kharkiv School of Painting during the 1950s-1970s. The research delves into the continuity of Kharkiv School of Art traditions through an examination of academic, i.e., educational, works from this specific period. It reveals the main genres, principles of image creation, and painting techniques that characterize the professional teaching of painting in Kharkiv. Rooted in the traditions of past eras, this discipline holds a significant place in artistic culture. The research aims to conduct a figurative and stylistic analysis of educational painting works from the Kharkiv Art School of the 1950s-1970s. This analysis will allow the tracing of main trends and their evolution in the context of the development of Ukrainian painting in the second half of the 20th century. The object of the study is the educational professional painting of the Kharkiv Art School, while the subject is the peculiarities of the formation and development of educational professional painting in Kharkiv art institutions during the specified period. The scientific novelty of the research lies in introducing academic paintings from Kharkiv art schools during the 1950s-1970s into the scientific discourse and conducting a thorough analysis of their pictorial and stylistic aspects. The investigation systematizes factual data about the reorganization processes in the art education of Kharkiv during this period. It identifies the special role of Kharkiv artists S. Besyedin, B. Kosarev, M. Shaposhnikov, and L. Chernov in the development of painting education at the Kharkiv Art School from the 1950s to the 1970s. The first chapter conducts an analysis of literary sources based on the chronological principle. Notably, works on the history of Ukrainian art by V. Afanasyev, P. Biletskyi, V. Ovsyichuk, O. Rohotchenko, and others are deemed crucial for achieving the research goal. The creative and pedagogical activities of Kharkiv artists are explored through studies by V. Konstantinov, N. Markhaichuk, V. Nemtsova, T. Pavlova, T. Panyok, M. Ponomarenko, V. Sydorenko, L. Sokolyuk, I. Chebotov, M. Chernova, V. Chechyk, O. Chursin, V. Shulika, and others. Despite the contributions of Ukrainian art critics to a

new understanding of Ukrainian art during the Soviet era, the development of educational painting at the Kharkiv Art School has not been the subject of specific scientific research until now. The research relies on archival materials from the fund of the Kharkiv State Academy of Design and Arts. Valuable additions to the sources include archival documents from the Kharkiv branch of the National Union of Artists of Ukraine. Methodical materials from the fund of the painting department of the Academy of Arts and Sciences, along with private archives of academy teachers, serve as an informative resource for the study. The second chapter underscores that the historically established system of teaching drawing and painting was grounded in programs that preserved the principles of a gradual and step-by-step complication of educational tasks. The tradition of regularly reviewing student sketches and drafts by the institute's teaching staff fostered continuous creative communication between students and teachers across various departments and specializations. It is highlighted that the practice of inviting the best graduates of the Kharkiv Institute to teach in art institutions within the city played a vital role in maintaining the professional level of teaching and the continuity of traditions in the Kharkiv Art School. During the first post-war decade, it was determined that the institute trained specialists in four fields: easel painting, theatrical and decorative painting, sculpture, and easel graphics. In 1963, the transformation of the educational institution from the Kharkiv State Art Institute into the Kharkiv Art and Industrial Institute was completed. The institute ceased graduating students from workshops specializing in portrait-genre easel painting, historical-battle paintings, and stage design in 1968. However, teachers from the painting department continued to train students in design specializations in academic, i.e., educational, painting. Notably, teachers such as L. Vynokurov, V. Konstantinov, V. Seleznyov, V. Bilyk, V. Synebryukhov, Z. Yudkevich, Yu. Starostenko, and others significantly contributed to the institution's reorganization and the training of artists in new specialties.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Теоретичне узагальнення і вирішення важливої наукової проблеми

Публікації:

- Ковальова М. М., Федюк Є. О. Натюрморти 1960 – 1970-х років з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць молодих вч. Дрогобицького держ. пед. уні-ту ім. Івана Франка: Дрогобич, 2020. Т. 5. Вип. 35. С. 87 – 97.
- Федюк Є. О. Портретні постановки студентів 1950 – 1980-х рр. з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Актуальні питання гуманітарних наук: міжвуз. зб. наук. праць молодих вчених Дрогобицького держ. пед. ун-ту ім. Івана Франка. Дрогобич, 2021. Вип. 42. Т.1. С. 116 – 128.
- Федюк Є. О. Портрети 1950 – 1970-х з фондів Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Вісн. Харків. акад. дизайну і мистецтв. 2021. №2 С. 175 – 185.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Впровадження не планується

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Ковальова Марія Миколаївна
2. Mariya M. Kovaliova

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Зіненко Тетяна Миколаївна
2. Tetiana Zinenko

Кваліфікація: к. мист., доцент, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет "Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка"

Код за ЄДРПОУ: 02071100

Місцезнаходження: Першотравневий проспект, буд. 24, Полтава, Полтавський р-н., 36011, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Роготченко Олексій Олексійович
2. Oleksii Rohotchenko

Кваліфікація: д. мист., професор, 26.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Інститут проблем сучасного мистецтва Національної академії мистецтв України

Код за ЄДРПОУ: 26167849

Місцезнаходження: вул. Євгена Коновальця, буд. 18-д, Київ, 01133, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Національна академія мистецтв України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Чечик Валентина Вікторівна

2. Valentyna V. Chechuk

Кваліфікація: к. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Павлова Тетяна Володимирівна

2. Tetiana Pavlova

Кваліфікація: д. мист., доцент, 17.00.05

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Харківська державна академія дизайну і мистецтв

Код за ЄДРПОУ: 02071145

Місцезнаходження: вул. Мистецтв, буд. 8, Харків, Харківський р-н., 61002, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VIII. **Заключні відомості**

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
голови ради**

Соколюк Людмила Данилівна

**Власне Прізвище Ім'я По-батькові
головуючого на засіданні**

Соколюк Людмила Данилівна

**Відповідальний за підготовку
облікових документів**

Штан Геннадій Валерійович

Реєстратор

УкрІНТЕІ

**Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є
відповідальним за реєстрацію наукової
діяльності**

Юрченко Тетяна Анатоліївна